

Häggårda Kraftverk 2 (2)

Projektör vid byggnationen av Häggårda var VBB och anläggningen byggdes i egen regi av Borås Stads Elektricitetsverk. Kraftstationen ritades till en början av VBB:s ingenjör E. A. Jacobson under överinseende av chefsingenjör Sven Lilbeck. Av ritningarna framgår att man tänkt sig ett konventionellt maskinhus i tegel med sadeltak och rundbågiga fönster. Sedan byggnadsarbetena hade inletts påträffades dock på platsen rikligt med natursten och då bestämdes att byggnaden skulle uppföras i natursten istället för tegel. Efter ett antal olika vändningar blev det till slut Boråsarkitekten Herman Göranson som ritade om kraftstationen och gav den dess slutliga utformning.

Från början hade kraftverket ett helt annat maskineri – bland annat tre francisturbiner tillverkade av Borås Mekaniska Werkstad och med generatorer från Luth & Rosén. År 1931 byggdes kraftverket om, sedan man konstaterat att de tre ursprungliga turbinerna inte ens nådde upp till 70 procents verkningsgrad. Med en modernare utrustning skulle effekten kunna höjas från 1 200 kW till 1 600 kW. Vid ombyggnaden ersattes både den mekaniska och den elektriska utrustningen med ny. Häggårda blev dessutom en av landets första stationer med fjärrstyrningsutrustning. Under 1957 gjordes ytterligare en förändring. Då installerades en mindre francisturbin för att kraftverket skulle kunna tillgodogöra sig den föreskrivna minimitappningen på 1,5 kubikmeter per sekund. Kraftverket Häggårda har numera helt moderniserad kontroll- och utledningsutrustning. Dessutom har kontinuerligt underhåll skett. Bland annat har portar och fönster bytts ut på kraftstationsbyggnaden. Den nitade ståltuben renoverades sommaren 2014, då den målades och lagades invändigt med en epoxifärg/massa.

Kraftstationen är uppförd som två byggnadskroppar – en i envåning och en vinkelställd högre byggnadskropp. Den lägre byggnadskroppen inrymmer maskinhallen och hela dess fasad är av tuktad kvaderhuggen gnejs – ett material som det fanns rikligt av i närheten.

Den högre byggnadsdelen byggdes för att inrymma utledningsutrustning och ställverk. Dess bottenvåning har samma fasadmateriäl som den lägre byggnaden – tuktad natursten bakmurad mot innervägg av betong – medan andra våningens fasad har gråbeige spritputs. I den övre våningen har flera ursprungliga fönster murats igen och försetts med spritputs.

Fönstren rektangulära, höga och småspröjsade. Enstaka fönster är stickbågsformade. Samtliga ursprungliga träfönster har bytts ut till grålackerade aluminiumfönster med samma form och spröjs som de tidigare. De äldre portarna har ersatts med gula stålportar med träpanelprofil. Omfattningar runt fönster och portar är av profilerad gulbeige slätputs. Det ursprungligen mycket flacka sadeltaket av betong har byggts om till ett något brantare sadeltak täckt med plåt.

Väggarna är slätputsade med en grön bröstning nertill och en ljusare grön kulör upptill. Innertaket utgörs av slät vit betong. Golvet i maskinhallen är täckt med schackmönstrat rödbrunt och beigefärgat klinkergolv.

Häggårda kraftverk har ett mycket högt kulturhistoriskt värde. Kraftverket är en tidig representant och det äldsta av de fyra vattenkraftverk som Borås stad lät bygga i början av 1900-talet. Anläggningen har en stark historisk koppling till den inledande, mycket offensiva, satsning staden Borås gjorde för att tillgodose industrins och samhällets växande energibehov.

Byggnadens arkitektoniska utformning, med ålderdomligt fasadmateriäl/ fasaduttryck, och nästan funktionalistiska volymer - bidrar till det höga värdet. Vissa sentida förändringar är dock gjorda – såsom igenmurning av fönster samt byte av fönster och portar i ett för byggnaden ej tidstypiskt utförande och materiäl.

Kraftstationens interiör är välbevarad med många tidstypiska detaljer från 1930-talets ombyggnation. Dessutom är de relativt gamla aggregaten fortfarande i drift och bidrar till en förlängning av platsens bruk och vattnets nyttjande.

Häggårda kraftverk utgör en tydligt avläsbar anläggning där alla delar i helhetsmiljön har en betydande relation till varandra. Den nitade ursprungliga tuben finns kvar, liksom dammbyggnadens påkostade utformning med naturstensdetaljer vilka är viktiga beståndsdelar i förståelsen för den tekniska miljön och det historiska sammanhanget.

Vid framtida åtgärder är det viktigt att värna om, och ta hänsyn till, de bevarade detaljerna både på vattenvägarna, maskinerna och på byggnaden. Vid underhåll av kraftverksbyggnaden rekommenderas dels varsamhet gentemot bevarade äldre detaljer dels en återgång till mer tidstypiska materiäl. Med fördel kan de igensatta fönstren tas fram på nytt.